

Sultan Rayev

(1958)

Sultan Rayev, 13 Haziran 1958 yılında Oş ilinin Kara-Suu ilçesinde doğdu. 1979-1984 yıllarında Kırgız Devlet Üniversitesi İletişim Fakültesinde okudu. 1994 yılında gazetecilik stajını Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptı.

O, birçok nesir ve dram eserinin yazarıdır. Eserleri Rus, Ukrayna, Çin dillerine tercüme edilip yayımlandı. Onun "O, Kızdar" (Ah, Kızlar), "Tuñguç" (İlk), "Tayamam", "Alay Kanışasının Köz Caşı" (Alay Kraliçesinin Göz Yaşı), "Barsbek" adlı dramaları çok ünlüdür.

Piyes

BARSBEK

(Okuya 8 kılmıdaki kırgız tarihinin eñ tragediyaluu doorun kamtıyt.)

Sahna kap-karañğı. Eçteke körünböyt. Tee tüp-kürdön gana sızılıp, ce koşok emes, ce küyüt emes, kulakka daana ugulbagan, sözü da, arman kiraatı da sezilbegen ündör... Çilk karañğıdan eçteke körünböyt.

(Olay 8. Asırdaki Kırgız tarihinin en trajik devrini içine alır.)

Sahne kapkaranlık. Hiçbir şey görünmüyor. Sadece tâ derinden süzülüp, ne ağıt ne de keder değil, kulağa tam olarak duyulmayan, sözü de, dert yanan ritmi de anlaşılmayan sesler... Zifiri karanlıktan hiçbir şey görünmüyor.

PROLOG

KANA CİNDİ:

O, akılı aydı çapçıgan,
Küçü kündü çapçıgan,
Bu düynödö teñi çok,
Teñ kelalbas eri çok,
Arstan münöz, algır kuş,
Aygaylaşı çok baatır,
Adamdan çıkkan alp baatır,
O, uluu curt başı,
Kapgan baatır kelatır...

KANA CİNDİ:

Ceñilbes eren, cerde küç,
Celkesi cerge tiybegen,
Ceñem dep kelgen duşmandı,
Cer menen ceksen iylegen,
Kılıçın kanga matırğan,
Aalamdın külin sapırğan,
O, Kultegin baatır barsızıbı!?

KANA CİNDİ:

Akıl koşçu, can koşçu,
Algır bilek oy koşçu,
Çulu oyluu, uu tildüü,
Çuu kuyruk çıgaan,
O, çırluu kıraan
ırnan da çırı köp,
Bu, albette - Tonükök!..

KANA CİNDİ:

Taň şoolası - Nur ayım
Kün cebesi - Nur ayım,
Ay celesi - Nur ayım,
O, akaktay suluu kanayım,
Teñirge bergis tegizden
O, Kün çırayı degizden,
Suluulugu beyiştin,
Bu Nura biyke kelişken!..

KANA CİNDİ:

Umaydın uulu Er Tuñku,
Ceñgen ele coonu köp,
Kök asmanga tuu caygan,
Duşmanına tuu saygan,
O, daanışman Er Tuñku,
Umay uulu, barsıfıbı?

SÖZ BAŞI

DELİ KANA:

O, akli ayı avcunda sıkıştırın,
Gücü güneşi sıkıştırın,
Bu dünyada eşi yok,
Denk gelecek eri yok,
Alan huylu, alıcı kuş,
Karşı çıkacağı yok bahadır,
İnsandan çıkan alp bahadır,
O, yüce yurt başı,
Kapağan bahadır geliyor...

DELİ KANA:

Yenilmez yiğit, yerde güç,
Sırtı yere gelmeyen,
Yenirim diye gelen düşmanı
Yerle yeksan eyleyen,
Kılıcını kana bulayan,
Alemin külinü savuran,
O, Kultegin bahadır var mısın?!..

DELİ KANA:

Akıl veren, can veren,
Çevik bilek fikir veren,
Yekpare düşünceli, zehirli dilli,
Kısa kuyruk atılğan,
Oo, huysuz cesur
Huzurundan kavgası çok,
Bu, tabi ki - Tonükük!..

DELİ KANA:

Tan şulesi - Nur hanım,
Güneş ışığı - Nur hanım,
Ay yelesi - Nur hanım,
O, inci gibi güzel kraliçe,
Tanrıya verilmez bendesi,
O, Güneş güzeli dedirten,
Güzelliği cennetten,
Bu Nura hanım endamlı!..

DELİ KANA:

Umay'ın oğlu Er Tunku,
Yenmişti düşmanı çok kez,
Gök yüzüne bayrak seren,
Düşmanına bayrak asan,
O, bilge Er Tunku,
Umay oğlu var mısın?

KANA CİNDİ:

Çalgımay kanat kaşın bar,
Çayılgan oloñ çacıñ bar,
Kubulasıñ süylöysüñ,
Kuyruktuu sarı cıldızday
Sungan menen kol çetpeyt,
Suu túbündö kunduzday.
Küydürgü tamak, küykö kız,
Küydürdüñ, Şao - calcal köz
Şuruday suluu bermetiñ,
O, suktandırat kelbetiñ!..

KANA CİNDİ:

O, kalayık, el curt!
Col boşotkula!
Teñirdin uulu,
Umay bektin tuunu,
Colbors münöz
Coo algıs,
Er kelatat,
Teñdeşi çok şer kelatat,
Bars-Bek kelatat!
Bars Bek!..

Birinci körünüş

KARA ŞAMAN: - Ürkör...
AK ŞAMAN: - Toltoyduñ ogu...
SARI ŞAMAN: - Üç arkar...
KARA ŞAMAN: - Cetigen...
AK ŞAMAN: - Kiçi cetigen...
SARI ŞAMAN: - Altın kazık...
KARA ŞAMAN: - Koşoktoluu koş muzoo
AK ŞAMAN: - Sar cıldız...
SARI ŞAMAN: - Çolpon cıldız...
KARA ŞAMAN: - Balbıldak...
AK ŞAMAN: - Çıçıkluu cıldız...
SARI ŞAMAN: - Saman col...
KARA ŞAMAN: - Körgön saba...
AK ŞAMAN: - Kün...
SARI ŞAMAN: - A... ay...
BAARI: - Ay!
KARA ŞAMAN: - Ay...

AK ŞAMAN: - Ay... (Ak şaman koynunan dalımı alıp
çıgat da, tee ayga karayt.) - Eye, alcıgan ak mastendi
karasañar, ayga olturup alıptır...

KARA ŞAMAN: - Kana, kanake, e-he... ay nayzası
emine ele cerge karap kaldı dese... ak mastendin kılğanı
tura... karasañar... daarat alıp catat...

SARI ŞAMAN: - (Betine suu sepkendey çoçup.) -
Oo-oy!.. (Sarı şaman kolu menen betine tüşkön tamçını
aarçıp.) ... Daarat alıp catat deysiñbi?..

KARA ŞAMAN: - (Kolu menen Sarı şamandıñ
betine tüşkön tamçınıñ daamın tatıp.) - Tuzduusun...

AK ŞAMAN: (Kolundagı dalı menen aydı tiktep.) -
O, teñiri! (Çooçup.) Cıldız uçtu... kadimki ele sar cıldız...
Uçtu...

BAARI: - O, Teñiri! Biz senin kuluñbuz, teñirdin
amiri menen teñ aylangan, teñirdin küñü, teñirdin pende-
sibiz...

KARA ŞAMAN: - Tıñsasañar cerdi cırtıp tüşkön
cıldızdın küçü menen cer solkuldap catat... cer ogunan
çıgıp ketkeni turat... İ-yaya, Teñiri!.. (Kudum cer titirep,
aalamattın ünü ugulğanday kıyan keypi üröy uçurat.)

DELİ KANA:

Doğan kanadı kaşın var,
Yayılmış yumuşak saçın var,
Renkten renge girer; konuşursun,
Kuyruklu sarı yıldız gibi,
Uzlamakla el erişemez,
Su dibinde kunduz gibi.
İğneli dilli, dilber kız,
Yaktın, Şao, güzel göz,
Boncuk gibi güzel cemalin,
Oh, imrendirir endamın!..

DELİ KANA:

O, ahali, halk yurt!
Yol verin!
Tanrının oğlu,
Umay bekin ilk oğlu,
Kaplan huylu,
Düşman galip gelemes,
Er geliyor,
Eşi benzeri yok kaplan geliyor,
Bars-Bek geliyor!
Bars Bek!..

Birinci perde

KARA ŞAMAN: Ülker...
AK ŞAMAN: - Toltoyduñ ogu ...
SARI ŞAMAN: - Terazi yıldızı...
KARA ŞAMAN: - Büyükayı...
AK ŞAMAN: - Küçükayı...
SARI ŞAMAN: - Kutup yıldızı (veya Demir kazık)...
KARA ŞAMAN: - Koşoktoluu koş muzoo
AK ŞAMAN: - Çobanyıldızı (veya Zühre)...
SARI ŞAMAN: - Venüs (veya Çolpan yıldızı)...
KARA ŞAMAN: - Balbıldak ...
AK ŞAMAN: - Merkür...
SARI ŞAMAN: - Saman col...
KARA ŞAMAN: - Körgön saba ...
AK ŞAMAN: - Güneş...
SARI ŞAMAN: - A... Ay...
HEPSİ: - Ay!
KARA ŞAMAN: - Ay...

AK ŞAMAN: - Ay... (Ak şaman koynundan kürek
kemiğini çıkartır ve tâ Aya bakar.) - He-e, aklını şaşırın
beyaz cadıya baksanız a, aya oturmuş...

KARA ŞAMAN: - Hani, nerede, e-hee... ayın mızrağı
neden yere bakıyor diye düşünüyorduk... beyaz cadının
yaptığıymış meğer... baksanız... abdest alıyor...

SARI ŞAMAN: - (Yüzüne su serpilmişçesine irkilip.)
- O-ha!.. (Sarı şaman eliyle yüzüne düşen damlayı silip.)
... Abdest mi alıyor diyorsun?..

KARA ŞAMAN: - (Parmağıyla Sarı şamanın yüzüne
damlayan damlanın tadına bakıp.) - Tuzluluğuna bak...

AK ŞAMAN: (Elindeki kürek kemiğiyle aya bakıp.) -
Aman, Tanrım! (Korkup.) Yıldız düştü... hakiki sarı yıldız...
Düştü...

HEPSİ: - O, Tanrım! B,z senin kulunuz, tanrının
emriyle birlikte pervane olan, Tanrının kölesi, Tanrının
bendesiyiz...

KARA ŞAMAN: - Dinleyin, yeri yırtıp düşen yıldızın
gücüyle yer sallanıyor... yer ekseninden çıkıverecek gibi...
İ-yaya, Tanrı!.. (Tıpkı yer deprenip, felaketin sesi duyul-
muş gibi afet görüntüsü çok ürkütücü olur.)

BAARI: - Cin periler cortuulun baştadı...

şamandar rituladarına kirip, cer tepkilep şaman biyine kiret. şamandardın biyi menen cer solkuldap aalam üç sapırilat. şamandardın ızı-çuusu küçöp bargan sayın kulak andan tunup çıgat. Alka-şalka tüşkön şamandar sulk cıgılıp catıp kalat. Aalam tuncurap bir saamga tınçıy tüşöt. Tee tüpkürdön közü aziz kişi çıgat.

Al avanstsenaga kelet. Moynuna baş sööktü tağıp algan. Al oturganda cer menen cer bolup sulap catkan şamandar ordunan turup, azizge tigilişet.

BAARI: - O, teñirdin kuu pendesi. Sen kimsiñ özü!

AZİZ: - Menbi?.. Men bir selsayak, ceteşi bütkön bir, celmayanmın...

AK şAMAN: - Moynuñdağı kimdin baş söögü?..

AZİZ: - Kimdin deysiñbi? - Uulumdun...

BAARI: - Uulumdun!..

AZİZ: - Uulumdun..

KARA şAMAN: - Uuluñdun baş söögün saga kim taktı?..

AZİZ: - Kim taktı deysiñerbi?.. Kim?..

SARI şAMAN: - Ayt, teñirdin kulu... Bul azapka seni kim saldı?..

AZİZ: - Uulum... Kara başım... calgız kuu baş bolup körgön, tapkan uulum uřul ele... menden buga deyre eç kim batıp uulumdun bayanın suragan emes... Siler birinçi colu ayt degen adam bolduñar... Tee arttağı tazdın başınday cılmalangan tört taştı kördüñörbü?..

KARA şAMAN: - İ-ee..

AZİZ: - Körsöñör uşu taştı cılmakay kılıp cıltıratıp, men mobu kolum menen kırk kün, kırk tün kırıp çıkkamın... anan alakanım menen sıp-sıyda kılıp tegizdedim. (moynuna tağılgan baş sööktü akırın sılap) Aziz Taştın beti ak baraktay...

(şamandar ak baraktay cılmakaylangan taşka basıp kelet da, özünçö kübüñüp kalat. Alar koldoru menen taştı akırın sıypalayt da, kudum al taşka çegerilgen cazuları ecelep okuy baştayt.)

KARA şAMAN: - Cerdegi casagan erdigime kanbadım...

AZİZ: - Uřintip baştalabı beken birinçi sözü!.. Ooba, uşintip baştalat... kara başım... İi... andan kiyinki sözüñ oku!.. O, kıday çıraktay cangan eki közümdü alganı soop boluptur maga... körböy kömürön kalganım cakşı boldu maga... andan arkı sözüñ okuçu... andan arkı...

AK şAMAN: - Atışar alp eleñiz... utuşar küç eleñiz... inilüü börü kaçıp, bars ayrılбай ketti...

AZİZ: - ayrılбай ketti... ayrılбай ketti deybi?... Közümdü oyup catkanıñda tike karap bergenime tooba kılam. Eki baş barmagıñ karegime kirip, közümdü añtara oyup aldıñ... ooba... ooba añtara koyup aldıñ... Menden ün çıkkan da cok... ün çıkkan da cok... Sen Erenim řonu baykadıñ, řonu baaladıñ... Saga tik karap turup berdim... Eki közüm almaday bolup cerge "top etip" tüştü... Çırp etkenim cok... ün da... çıgarbadım... ořo... ořo... ün debey Sen öz koluñ menen maga iraa körgön uluu karañgılıkka kirip kettim... şondon beri karañgımın kan dosumun, can dosumun... Közüñö baarı... baarı öñü cok, tüsü çoktoy körynöt... too da kara... kar da kara... baarı kara... Tün meniki cadese kün da meniki... Aytmakçı, közüm karegimden almaday ırıp tüşkündö kün nurunday çağılğan řamarıñ ořo almaday kılıp başımdı çağp tüşöt

HEPSİ: - Cin periler sefere çıktılar...

şamanlar ayınlarını başlatıp, yere tepinip şamanca dans ederler. şamanların dansı ile yer sallanıp dünya üç kez alt üst olur. şamanların gürültüsü kuvvetlendikçe kulak çınlayıp sağırlaşır. Kan ter içinde kalan şamanlar ölü gibi yere serilip yatıp kalırlar. Dünya sessiz sedasız bir anlıına sessizlik çöker. Tâ derinliklerden gözleri kör kişi çıkar.

O ön sahneye gelir. Boynuna kuru kafatası takmış. O oturduğunda yerle bir olup uzanıp yatan şamanlar yerinden kalkıp, köre dikilirler:

HEPSİ: - O, Tanrının zavallı bendesi. Sen kimsin!

KÖR Kİşİ: - Ben mi?.. Ben bir serseri, nesli tükenmiş kimsesiz bir Celmayan'ım ...

AK şAMAN: -Boynunuzdaki kimin kafatası?

KÖR Kİşİ: - Kimin mi dersin? - Oğlumun...

HEPSİ: - Oğlumun!..

KÖR Kİşİ: - Oğlumun...

KARA şAMAN: - Oğlunun kafatasını sana kim taktı?..

KÖR Kİşİ: - Kim mi taktı diyorsunuz?.. Kim?..

SARI şAMAN: - Anlat, Tanrının kulu... Bu eziyete seni kim soktu?..

KÖR Kİşİ: - Oğlum... Kara başım... yalnız çocuksuz olup, sonunda bulduğum oğlum buydu... benden bundan önce kimse cesaret edip oğlumun öyküsünü sormamıştı... Siz ilk kez soran kişi oldunuz... tâ arkadaki kelin kafası gibi parlatılan taşları gördünüz mü?..

KARA şAMAN: - He-e..

KÖR Kİşİ: - Gördüyseniz o taşı pürüzsüz rendeleyip parlatıp, ben şu ellerimle kırk gün, kırk gece kazımıştım... sonra avucumla silip düzleştirdim. (boynuna asılan kafatasını yavaşça okşayıp) Aziz Taşın yüzü beyaz kağıt gibidir...

(şamanlar beyaz kağıt gibi pürüzsüzleştirilen taşa yaklaşırlar ve kendi kendine mırıldanırlar. Onlar elleriyle taşı yavaşça okşar ve aynen o taşa kazılan yazıları heceleyerek okumaya başlar.)

KARA şAMAN: - Yerde yaptığım kahramanlıklarım- la yetinmedim...

KÖR Kİşİ: - Böyle mi başlarmış ilk sözü!.. Evet, öyle başlar... zavallı başım... He-e... Ondan sonraki sözüñü oku!.. O, Allah, fener gibi yanan iki gözüñü aldığı sevap olmuş bana... görmeyen kör olmam çok iyi olmuş bana... ondan sonraki sözüñü okusan a... ondan sonrakisini...

AK şAMAN: - Atışacak alp idiniz... galip gelecek güç idiniz... kardeşli kurt kaçıp, pars ayrılmadan gitti...

KÖR Kİşİ: - ayrılmadan gitti... ayrılmadan gitti mi diyor?... Gözlerimi çukurken sana dik baktığım için hayret ederim. iki baş parmağın göz bebeklerime girip, gözlerimi devirerek kazıyıp aldıñ... evet... evet... deviriverip çıkardıñ... Benden ses de çıkmadı... ses de çıkmadı... Sen Cesurum onu fark ettin, ona değer verdin... Sana dimdik bakıp durup verdim. İki gözüñ elma gibi olup yere "pat diye" düştü... Kimildamadım bile... ses de... çıkarmadım... öyle... öyle... ses çıkarmayıp Sen kendin bana laik gördüğün büyük karanlığa girip gittim... O andan itibaren karanlığın kan dostuyum... can dostuyum... Gözüme hepsi... hepsi renksiz, tipsiz görünür... dağ da siyah... kar da siyah... hepsi siyah... tün benimki hatta gündüz de benim... Ha evet, gözüñ yuvasından elma gibi fırlayıp düştüğünde güneş ışığı gibi parlayan pala hançerin tıpkı

degemin... O, Erenim başımdı nege şondo kılıcın menen kırka çappadıñ... şogo azır da tañınmın?.. Akırkı sözün emne dep okuduñ... kaytalaçı can birgem... kaytalaçı...

AK ŞAMAN: - bars ayrılбай ketti...

AZİZ: - ayrılбай ketti... çın ele ayrılбай ketti...

SARI ŞAMAN: - ... Bu bizdin atıbiz Umay beg, biz uyalaş tukumdanbiz...

AZİZ: - Atıbiz Umay beg dep cazılıpı?.. Umay... Umaydan tarkaganbiz... Bir caatından çıksak da, bir caatka baş tıgalbadık... (Aziz moynuna tağılgan baş sööktü karmap, aga kayrılğanday tarizde.) Koldorumdu karaçı, beş mançası beş başka kıymıldayt, on mançası on başkaça kıymıldayt... O, uluktar, bu kuu baş azizdin sözünö coop berip koygulaçı?.. Azır künbü ce tünbü?..

ŞAMANDAR: - Tün...

AZİZ: - Tünbü?.. Asmandağı cıldızdar tügölbü?..

ŞAMANDAR: - ...tügöl...

AZİZ: - Bilesiñerbi, uluktar... Men eñ akırkı eki közümdü Er Bars Bek oyup alaar aldında karañğı tündöğü cımıñdap turgan cıldızdardı gana kördüm... Cıldızdar meni cımıñ-cımıñ karap turdu... al emi çıraktay canıp turgan közdörüm bu cımıñdap turgan cıldızdardı akırkı iret körüp turgan ele... anan men oşol cıldızdardı ar birin birden sanap çıktım... birden atap çıktım, birden tügöldöp çıktım... Uluktar, siler meni ugup catasıñarbi?.. (Şamandar ugup catabız degensip ün çıgarışat.) Ugup catasıñarbi?.. Karaçı, bu calğandı... Küñü dele kündöy, ay dele ayday, tünün dele tündöy... biz... biz gana bu pendeler küñünö da, tününö da, ayına da okşoboy turganıbizdı... Oşondo köz carımın öçöör aldında bir gana cıldızdardı kördüm... baarın tügöldöp çıktım... (Aziz çıyrala tüşöt. Kolundağı tayak menen cerdi katuu çabat.) Cıldızdar tügölbü!.. (Aziz katuu cerdi tayagı menen çapkan sayın oşol çabilgan tayaktın ününö udaa şamandar tüşünüksüz kıymıldardı casay baştayt.) Karagılaçı asmandı!.. Ürkör barbi?!

ŞAMANDAR: - Bar...

AZİZ: - Toltoyduñ oğuçu?!

ŞAMANDAR: - Bar...

AZİZ: - Üç arkarçı?..

ŞAMANDAR: - Bar...

AZİZ: - Cetigençi?..

ŞAMANDAR: - Bar...

AZİZ: - Kiçi cetigençi... altın kazıkçı... koşoktoluu koş cıldızçı... sar cıldızçı... Çolpon cıldızçı?.. balbil-dakçı... çıçkiluu cıldızçı... saman colu... Körgön saba... Küñçü... Ayçı?..

Şamandar da Aziz da suy cıgılıp, bir saamga cımcırtık öküm süröt.

Aziz akırın cerden başın kötörüp, kudum aga köz bütkönsüp eki cağın karayt.

AZİZ: - Karañğı... kap-karañğı... ölümün öñü uşu karañğıga okşoş... (Aziz ordunan turat.) Men da oşol cilmakay taşka emne dep cazılğan okuyunçu... (Aziz ordunan turup cilmakay taşka karay basat.)

Azizdin aldınan ak kiyingen, appakay çaç Umay-ene çıgat. Eköo birbirine bet mañday kelip, bir-birinen köz albay tikteşet. Aziz bir kadam alga taştayın dese aldına Umay-ene tura kalat, oñgo da, solgo da burulayın deyt... birok burulalbayt. Umay ene colun tosot. Aziz taştar cakka emes ele taptakır başka cakka.. tee karañğılıkka kirip ketet. Umay ene avanstsenağa kelip bük tüşüp oltur-

bir elma gibi başımı kesip düşürecek diye düşünmüştüm... O, Cesurum başımı neden o anda kılıcınla kesmedin... ona hâlâ da kafam ermedi?.. Son sözünü nasıl okudun... bir tekrar et can ciğerim... tekrarla bakalım...

AK ŞAMAN: - pars ayrılmadan gitti...

KÖR KİŞİ: - ayrılmadan gitti... gerçekten de ayrılmadan gitti...

SARI ŞAMAN: - ... Bu bizim adımız Umay beg, biz yuvalaş (aynı) soydanız...

KÖR KİŞİ: - Adımız Umay beg diye mi yazılmış?.. Umay... Umay'ın nesilleriyiz... Bir rahimden çıksak bile, bir çatı altına baş koyamadık... (Kör kişi boynuna asılan kafatasını eline alıp, onunla konuşmuş gibi bir tarzda) Ellerime bak, beş parmağı beş ayrı kumıldıyor, on parmağı on ayrı hareket eder... O, büyükler, bu kuru kafa körün sorusuna cevap verin?.. Şu anda gündüz mü veya gece mi?

ŞAMANLAR: - Gece...

KÖR KİŞİ: - Gece mi?.. Gökteki yıldızlar hepsi tam mı?..

ŞAMANLAR: - ...tam...

KÖR KİŞİ: - Biliyor musunuz, büyükler... Ben en son iki gözümü Er Bars Beg kazıyıp almadan önce bir tek karanlık gecedeki ışıldayan yıldızları gördüm... Yıldızlar bana ışıltılı bakıyorlardı... bir mum gibi yanan gözlerim ise bu ışıldayan yıldızları son kez görüyor idi... sonra ben o yıldızların her birini teker teker yokladım... Büyükler, siz beni dinliyor musunuz?.. (Şamanlar dinliyor demiş gibi ses çıkarırlar). Dinliyor musunuz?.. Bakın, bu yalan dünyaya... Güneşi de güneş gibi, ayı da ay gibi, gecesi gece gibi... biz... bir tek biz bu bendeler ne gündüzüne, ne gecesine, ne de ayına benziyoruz... İşte o an, göz nurum sönmeden önce bir tek yıldızları gördüm... hepsini yoklayıp çıktım... (Kör kişi biraz gerginleşir. Elindeki dayağıyla yere sert bir şekilde vurur.) Yıldızlar eksiksiz mi?... (Kör kişi sert toprağa dayağıyla vurdukça çarpılan dayağın sesiyle birlikte şamanlar tuhaf bir hareketleri yapmaya başlarlar). Bakınız gök yüzüne!.. Ülker var mı?!

ŞAMANLAR: - Var...

KÖR KİŞİ: - Ya Terazi?..

ŞAMANLAR: - Var...

KÖR KİŞİ: - Büyük ayı?..

ŞAMANLAR: - Var...

KÖR KİŞİ: - Ya Küçük ayı... Kutup yıldızı... Koşoktoluu koş cıldız?.. Balbildak..., Merkür... Saman yolu... Körgön Saba... Ya Güneş... Ay var mı?..

ŞAMANLAR: - Var...

Şamanlar dahi kör kişi de yere ölü gibi serilip, bir anlığına sessizlik hükmeder.

Kör kişi yavaşça yerden başını kaldırıp, tıpkı ona yeni göz yaratılmış gibi etrafına bakınır.

KÖR KİŞİ: - Karanlık... kapkaranlık... ölümün rengi şu karanlığa benzer... (Kör kişi yerinden kalkar.) İşte o parlak taşta ne yazılmış bir okuyayım... (Kör kişi yerinden kalkıp pürüzsüz taşta doğru yürümeye başlar).

Kör kişinin önünden beyazlar içinde, bembeyaz saçlı Umay-ana çıkar. İkisi birbirleriyle karşı karşıya gelip, birbirleriyle dikilerek bakışırlar. Kör kişi bir adım öne atmak ister önüne Umay ana çıkar, sağa da, sola da döneyim der... ancak dönemez. Umay ana yolunu kapatır. Kör kişi taşlar tarafa değil de tamamen başka tarafa... tâ karanlığa girip kaybolur. Umay ana ön sahneye gelip çömelip oturur ve sessiz sedasız mırıldanır. Onun saçları açılmış,

at da, ün-sözsüz küñgürönöt. Anın çaçтары cazılıu, ak kiyimçen. Anın kebetesi tirüügö da, cansızga da okşoboyt. Mistikalık kaarmanga okşop turat. Umay ene başın ıldıy salıp bir saamga turat da... anan akırın başın öydö kötöröt. Betin cazılıu appak çaçı caap turat. Al çaçının bir talın üzöt da, eki kolu menen bir tal çaçtı baylap, "P-üü!" üylöyt. Ooz komuzdun calgız ünü çıgat. Tee sahnanın tüpküründöğü döböçödön bir cooker tirilip turat da akırın Umay enenin aldına basıp kelip kolundadı muştumday taştı taştayt da sahnanın oñ kaptalina turat. Ekinçi cooker da döböçödön turup, kolundadı taştı Umay enenin aldına taştayt. Alardın artınan döböçödö döbö bolup katıp kalgan cookerler bir-birden tirilip taştarın Umay-enenin aldına taştay berişet. Umay-enenin aldında özünçö ele taş döbö payda bolot.

Umay ene taştardı kolu menen akırın sılap, içten küñgürönöt.

UMAY-ENE:

- O, Teñiri!

Kandın kaarınan sakta,

Törönün zaarınan sakta,

Öktögön ölümüñdön sakta,

Ontogon oorunıdan sakta,

Kecirlerdin doomatınan sakta.

- O, Teñiri!

Kanga cügünüp salam aytam,

Alik alaar.

Kaçırganı şamalday,

Kandın kabılınan sakta...

Umay ene ar bir taştı birden alıp, özünçö sükut salıp ar bir taştı koluna alıp ööp çıgat. Akırın eki caktı karayt da, ordunan turup karañgıga süñgüp ketet....

Şamandar Umay-Ene aldına taştagan taştardın canına basıp kelet da, taştardı koldoruna alıp, içten sükut salıp biri-birin teşe tiktep kalat da, koldorundadı taştarın udaa udaa urgulay baştayt.

KARA ŞAMAN: - Adam uluk, can uluk,

AK ŞAMAN: - Çaşoo uluk, küñ uluk,

SARI ŞAMAN: - Can-canıbar büt uluk,

KARA-ŞAMAN: - Carık uluk, Ot uluk,

AK ŞAMAN: - Ordo kütkön curt uluk,

SARI ŞAMAN: - Töşü tüktüü Cer uluk...

(Şamandar tegerene kolundadı taştardı birine- birin urgulap ulam-ulam ekstazga kire baştayt. Al kançalık küçögön sayın aga udaa tee alıstan kıykırık ızı-çu azdan ugula beret. Şamandardın ünü katuulagan sayın cer cañırtıp Uлуу kırgın ızı-çuusu sahnada daana eşitile baştayt.)

KARA ŞAMAN: - Töböşü açık kök uluk,

AK ŞAMAN: - Ay-aalamdı kıldırıp,

SARI ŞAMAN: - Kezip turgan cel uluk,

KARA-ŞAMAN: - Topondop baarın agızıp,

AK ŞAMAN: - Tazalap turgan sel uluk,

SARI ŞAMAN: - Töböñdü kökkö cetkizgen,

KARA ŞAMAN: - Tuu çokuluu bel uluk...

Sahnadadı kımkuuttuk küçöp oşol kımkuuttukka şamandar da aralaşıp ketet. Kılıçtardın ünü, aygay salgan

bembeyaz kıyafet var üzerinde. Onun görünüşü ne diriye ne de ölüye benzer. Mitik bir kahramana benzer. Umay ana başını aşağı eğip biraz duru ve... sonra yavaşça kafasını kaldırır. Yüzünü açılmış saçları kapatmış. O saçının bir telini koparır ve o bir tel saçı bağlayıp, "Üf!" diye üfler. Ağız kopuzun yalnız sesi duyulur. Tâ sahnenin derinliğindeki tepelikten bir asker dirilip kalkar ve yavaş-yavaş Umay ananın önüne yürüyüp gelip, elindeki yumruk kadar taşı bırakır ve sahnenin sağ tarafına gidip durur. İkinci asker de tepeden kalkıp, elindeki taşı Umay ananın önüne bırakır. Onların ardından tepede tepe olup donup kalan askerler teker-teker canlanıp taşlarını Umay ananın önüne bırakmaya başlarlar. Umay ananın önünde öyle bir taş tepe oluşur.

Umay ana taşları eliyle yavaşça okşayıp, içinden mırıldanır.

UMAY ANA:

- O, Tanrım!

Hanın kahrından koru,

Beyin öfkesinden koru,

İz süren ölümünden koru,

İnleyen hastalığından koru,

İnatçuların iftirasından koru.

- O, Tanrım!

Hana diz çöküp selam söylerim,

Selam verir.

Hücum ettiği rüzgar gibi,

Hanın muvafakatından koru...

Umay ana her taşı birer birer alıp, kendi kendine dua okuyup her taşı eline alıp öper. Yavaşça iki tarafına bakar ve yerinden kalkıp karanlığın içine dalıp kaybolur...

Şamanlar Umay ana önüne bıraktığı taşların yanına gelirler ve taşları ellerine alıp, içinden dua okuyup, birbirlerine dikilerek bakıp kalırlar ve ellerindeki taşları arka arkaya birbirine vurmaya başlarlar.

KARA ŞAMAN: - İnsan büyük, can büyük,

AK ŞAMAN: - Hayat büyük, güneş büyük,

SARI ŞAMAN: - Canlı varlık hepsi büyük,

KARA ŞAMAN: - Aydınlik büyük, Ateş büyük,

AK ŞAMAN: - Ordusu olan millet büyük,

SARI ŞAMAN: - Göğsü tüylü Yer büyük...

(Şamanlar çember çizip dönüp elindeki tal-şları birbirine vurup, gittikçe kendilerinden geçmeye başlarlar. Onlar kuvvetlendikçe ona eşlik edip tâ uzaktan gürültü patırtı yavaş-yavaş duyulmaya başlar. Şamanların sesi yükseldikçe yeri yankılandırıp Büyük katliam gürültüsü sahnede açıkça duyulmaya başlar.)

KARA ŞAMAN: - Tepesi açık gök büyük,

AK ŞAMAN: - Dünya-alemi dolaşıp,

SARI ŞAMAN: - Gezip dolaşan rüzgar büyük

KARA ŞAMAN: - Tufan edip hepsini akıtan

AK ŞAMAN: - Temizleyen sel büyük,

SARI ŞAMAN: - Tepeni göğe deydiren,

KARA ŞAMAN: - Yüksek tepeli dağ büyük...

Sahnedeki gürültü daha kuvvetlenip o şamataya şamanlar da karışır. Kılıç sesleri, şiddetli velvele koparan kıyasıya savaşın sesi yeri alt üst edip, dünya göğe

alp uruſtun ünü cer düñgürötüp, aalam kökkö sapırılıp uluu kırgın ününö tınıp çıgat. Bir saam uluu cımcırtık ökümlüröt...

Artta tolgon ay. Oſol ay taraptan uluu kırgından kiyinki uluu cımcırtıktı aralap Umay-Ene körünöt. Cer caynagan cookerler catat. Umay-Ene ce ölüü emes, ce tereñ uykuda emes karaandardı aralap cüröt. Al avanstsenadadı taſtardın canına baſıp kelet da, kudum taſtardı eſeptep catkanday iſarat casayt. Taſtar anın eſebi boyunça kemdey körünöt. Umay-Ene eki cagın karayt. Eç kim körünböyt, kayra taſtarga tiğilet. Karañgıdan üç ſaman çıgat da kolundadı taſtardı Umay-Enenin aldına taſtayt.

UMAY-ENE: - Baarı tügöl... baarı aman...

Umay-Ene bu sözüñ kurandın kıraatınday akırın sozup, baſındadı apapak kuuday bolgon çaçınan bir tal üzöt da, anı çiye baylap, "pü" dep üylöyt. Akırın turup tee tüpkürgö karay cönögöndö aldınan Aziz çıgat. Aziz avanstsenaga kelet da tık toktop kalat.

AZİZ: - (Eki cagın aylana karap.) - Ay tolgon eken... carıktık... Körbösöm da seze turgan boldum... Ay tolgon-do gana bürölördün büyrü kozgolup... kañçıktarın kuup kalat... Börügö cem bolsom da canım kayıl ele... Cadese bürü cıtmıdı alıp, etimdi ayra tiſtесе da kiñk etpey turup beret elem... Bars Bek eki közümdü oygondo da kiñk etpey turup bergemin... Baſımdı çildey kılıp kıya sal, baatır, acalım koluñda turat dep çımın canım çırkırasa da, ſenin canıñdı kargıſka taſırdım, söögüñdü bürü da, tarıñdı kuzgun da cebeyt, ſeni kargıſtan baſka eçteke cey albayt dep een talaa, erme çölgö taſtap ketken... Kılıçımdı ſenin kaniña bulgagım kelbeyt... dep... Keçöö cılandardın uyuguna kulap tüſtüñ, mupmuzdak cılandar moynuma orolup, kaçan uu tiſin malıp alat eken dep tırp etpey catım... Koynumdu aralap, mup-muzdak cılandar cürdü... Birok biröo çağıp alganga batınbadı... kudaydan... caratkandan uſunça calbarıp tiledim... cılandın uusun... Cılandan ölsöm da armanım çok ele... Akırı bir cılandı mikçiy karmap uusun koluma tükürtüp... cutup cibereyin dedim... karaſañ, cadese cılan da maga öz uusun iraa körbödü... Keregenin közüñön ötüp, kara baſım cer cıttap kalaar kün barı?..

Ursun, - deym Kün! Tümüñdöngön

Cana anım Carkıroosu!

Ursun, - deym Ay! Tügöñböğön,

Eeriçüüsü anım, Tartılıusu!

Ursun Kündüz! Küzötülgön,

Kudurettin eñinde!

Ursunçu Tün! Çümbötünön

Al paydanı körçü ele.

Ursun asman Kazanı!

EESİ, anı cölötkön!

Ursun, - deym, - Cer, cana anı

Meykindikte KEÑEYTKEN!..

Azızdın ünü bara-bara ugulbay kalat. Cer menen cer bolup catkan cookerler canga kirip, ar ar cerden boy kötörüp, bir saamda ele sahnada uluu kol payda bolot. Oſol çoñ toptu ekige carıp, eki ſomdoy bolgon ciğit kolgo tüſkön adamdı süyröp kelip, baſı menen aldınkı planda catkan taſtardı süzdürö cetelep kelet. Arttan üñdör çıgat.

ÜNDÖR: - Er kelatat! Altın baſtuu ſer kelatat!..

*

savrulup, büyük katliam sesinden sağırlaſır. Bir anlığına büyük bir sessizlik çöker..

Arkada dolun ay. İſte o ay taraftan büyük katliamdan ſonraki büyük sessizliğe karıſıp Umay ana gözüktür. Yerin üstünü ſeren askerler yatıyor. Umay ana ya ölü değıl, ya da derin uykuda değıl karaltıların arasında dolaſıyor. O ön sahnedeki taſtların yanına yaklaſır ve tıpkı taſtları sayıyor gibi bir iſaret eder. Taſtlar onun hesabına göre eksikmiſ gibi görünür. Umay ana etrafına bakınır. Kimse görünmüyor, tekrar taſtlara dikilir. Karanlıktan üç ſaman çıkagelir ve elindeki taſtları Umay ananın önüne atarlar.

UMAY ANA: - Hepsı eksiksiz... hepsı sağıdır..

Umay ana bu sözüñü Kuranın ayeti gibi yavaſça uzatıp, baſındadı bembeyaz pamuk gibi saçıñdan bir telini koparır ve onu düğümleyip bağılayıp, "üf" diye üfler. Yavaſça kalkıp sahnenin tâ derinliğine doğıru giderken önünden kör kiſi çıkar. kör kiſi ön sahneye gelir ve aniden durur.

KÖR Kİſİ: - (Etrafına dönüp bakıp) - Ay dolun ay olmuſ... yazık... Görmesem de hisseder oldum... Ay dolunca ancak kurtların heyecanı artıp... kancıklarını sevmeye baſlarlar... Kurda yem olsam razıydım... Hatta kurt kokumu alıp, etimi parçalayarak ısırma bile hiç ses çıkarmadan durup verirdim... Bars Bek iki gözümü kazıdığında da hiç ses çıkarmamıſtım... Baſımı çil gibi kopariver, bahadırım, ecelim elindedir diye yalvarıp yakarsam da, ſenin canımı kargıſa havâle ettim, kemiğini kurt da, leſini kuzgun dahi yemez, ſeni lanetten baſka hiçbir ſey yiyemez diye ıssız bozkar, sıcak çöle bırakıp gitmiſti... Kılıcımı ſenin kanıyla kirletmek istemem... diye... Dün ayağıñ takılıp, yılanların yuvasına düſtüñ, soğık yılanlar boynuma sarılıp, ne zaman zehirli diſini batırır diye kımıldamadan yattım... Koynumda gezip, buz gibi soğık yılanlar sürünüyordu... Ancak hiç biri ısırma cesaret edemedi... Allah'tan... Yaradandan o kadar yalvarıp diledim... yılanın zehrini... Yılandan ölsem de derdim yoktu... Sonunda bir yılan sıkıſtırıp tutup zehrini elime tükürtüp... yutuvereyim dedim... bak ſuna, hatta yılan bile benden kendi zehrini esirgedi... Bu dünyadan göç edip, kara baſım yere girecek gün var mı?..

Çarpsın, diyorum Güneſ! Sonsuz

Ve onun Parıltısı!

Çarpsın, diyorum Ay! Tükenmeyen,

İzlemesi onun, Çekim gücü!

Çarpsın Gündüz! Gözetilen,

Kudretin emrinde!

Çarpsın Gece! Perdesinden

O faydayı görürdü.

Çarpsın gök yüzünün Kazanı!

SAHİBİ, onu dayattıran!

Çarpsın, diyorum, Yer, ve onu

Boſlukta GENİſLETEN!

Kör kiſinin sesi gitgide azalıp kesilir. Yerle bir olup yatan askerler canlanıp, oradan buradan boy kaldırıp, bir anda sahnede büyük bir ordu meydana gelir. İſte o kalabalığı ikiye ayırıp, dev gibi iki yiğit esir düşen adamı sürükleyip gelip, baſıyla sahnenin ön planında yatan taſtları süzdürerek kollarından çekiſtirip getirirler. Arka taraftan sesler çıkar.

SESLER: - Er geliyor! Altın baſlı pehlivan geliyor!..